

Bilaga 5

Miljömål, strategier och lagstiftning inom EU samt på nationell nivå

1 INTRODUKTION

I denna bilaga beskrivs några förändringar som har skett i lagstiftningen under de senaste åren, aktuella utredningar som kan medföra ändringar inom de närmaste åren samt en sammanställning av de viktigaste lagarna, målen och bestämmelserna som gäller på avfallsområdet. Här redogörs även för nationella delmål och mål som finns i den nationella avfallsplanen. Även mål inom EU beskrivs översiktligt.

2 AKTUELLT INOM AVFALLSOMRÅDET

Här beskrivs först kortfattat några av de förändringar som har skett i lagstiftningen under år 2016 samt några aktiviteter som pågår inom EU, hos Regeringen eller genom Naturvårdsverket och som kan få betydelse för den kommunala avfallshanteringen inom de närmaste åren.

2.1 NY LAGSTIFTNING

Avfallshierarkin införd i miljöbalken

Avfallshierarkin regleras i EU:s ramdirektiv om avfall och anger den prioritetsordning för politik och lagstiftning som medlemsstaterna ska ha avseende förbyggande och behandling av avfall.

Sedan 2 augusti 2016 är avfallshierarkin införd i svensk lagstiftning genom att i miljöbalken 2 kap. 5 § införa en skyldighet att vidta avfallsförebyggande åtgärder och i 15 kap. 10 § ange den prioriteringsordning som ska gälla vid behandling av avfall.

Ny förordning om plastbärkassar (2016:1041)

Som en följd av förändringar i EU:s förpackningsdirektiv infördes 13 december 2016 en ny förordning om plastbärkassar i svensk lagstiftning. Målsättningen med förordningen är att minska förbrukningen av plastbärkassar. Förordningen innehåller krav om att de som i en yrkesmässig verksamhet tillhandahåller plastbärkassar till konsumenter ska informera om plastbärkassarnas miljöpåverkan och vilka alternativ som finns för att minska förbrukningen.

2.2 AKTUELLA FÖRSLAG FRÅN EU, NATIONELLA UTREDNINGAR OCH REGERINGSUPPDRAG

Utredning om kommunalt insamlingsansvar för förpackningar och returpapper

Under 2016 lät regeringen genomföra en utredning om hur ett kommunalt insamlingsansvar för förpackningar och returpapper skulle kunna utformas. Utredningen föreslår att ansvaret för insamling flyttas över från producenterna till kommunerna och att den samordnas med insamling av övrigt hushållsavfall. Syftet med ett kommunalt insamlingsansvar är att det ska bidra till att insamlingsmålen nås. För närvarande (januari 2017) ligger förslaget hos regeringen och det är oklart om det kommer att genomföras.

Utredning om skatt på förbränning av avfall

Regeringen tillsatte i juni 2016 en utredning om behovet av att införa en skatt på förbränning av avfall. I Sverige har skatt på avfallsförbränning (mellan 1 juli 2006 och oktober 2010) använts som styrmedel för att minska mängden avfall till förbränning. Nuvarande utredning har till uppgift att göra en grundläggande analys av förutsättningarna för avfallsförbränning i Sverige och analysera hur avfallsförbränning och avfallsimport påverkas av befintliga ekonomiska styrmedel, rådande EU-

reglering samt branschspecifika förhållanden. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2017.

EU-kommissionens förslag om cirkulär ekonomi

Den andra december 2015 kom EU-kommissionens förslag om cirkulär ekonomi. Förslaget innehåller en handlingsplan för cirkulär ekonomi samt ett nytt avfallspaket med förslag på revideringar av sex direktiv på avfallsområdet.

Handlingsplanen innehåller initiativ inom flera områden, bland annat produktion, avfallshantering, och avfall till resurser. De direktiv som berörs av ändringsförslagen på avfallsområdet är ramdirektivet om avfall samt direktivet om förpackningar och förpackningsavfall, om deponering av avfall, om uttjänade fordon, om batterier och ackumulatörer och förbrukade batterier och ackumulatörer samt om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska och elektroniska produkter.

Förslagen om ändringar i avfallsdirektiv innebär bland annat höjda mål för förberedelse av återanvändning och återvinning av kommunalt avfall och förpackningsavfall, förändrade bestämmelser om biprodukter och om när avfall upphör att vara avfall, minimikrav för producentansvar samt ytterligare krav på nationella avfallsplaner och program för förebyggande av avfall. Förslagen innebär även mål för gradvis minskning av deponering av kommunalt avfall och krav på rikstäckande elektroniska register för att förbättra spårbarhet av farligt avfall.

Utredning om cirkulär ekonomi

I januari 2016 tillsatte regeringen en särskild utredare för att analysera hur handel med begagnat och reparationer och uppgradering av olika produkter kan öka med målet att nå en mer resurseffektiv ekonomi och att minska miljöpåverkan. I uppdrag ingår att analysera vilka hinder som kan finnas i lagstiftningen och vilka styrmedel som behövs för att öka återanvändningen av produkter. Utredningen presenterades 22 mars 2017.

Utredningen föreslår att kommunens avfallsförebyggande roll ska förtydligas, att kommunerna ska informera kommuninvånarna om hur de kan vidta avfallsförebyggande åtgärder och även vidta åtgärder för att underlätta för hushåll att minska mängden avfall. Det finns ett tydligt förslag att kommunerna ska kunna finansiera åtgärder för att förebygga hushållsavfall med hjälp av renhållningsavgiften.

Utredning om delningsekonomi

Regeringen tillsatte i december 2015 en särskild utredare med uppdrag att kartlägga den nya delningsekonomin och se över olika användares roller och rättsliga ställning.

Uppdraget är att analysera den rättsliga ställningen hos de aktörer som deltar i delningsekonomin och undersöka om nuvarande regelverk är tillräckliga eller om det finns behov av lagändringar. Utredaren ska fokusera på konsumenternas rättigheter inom delningsekonomin, men också ta hänsyn till näringslivets villkor och företagares möjligheter att använda sig av nya affärsmodeller. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2017.

Åtgärder mot utsläpp av mikroplaster till havet

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att identifiera viktiga källor i Sverige till utsläpp av mikropartiklar av plast i havet, verka för att reducera uppkomst och utsläpp av mikroplaster från dessa källor samt, vid behov, föreslå författningsändringar för att minska utsläppen.

I uppdraget ingår att identifiera och prioritera vilka källor i Sverige som primärt bör åtgärdas för att minska utsläppen. Källor som bör ingå i analysen är bl.a. förpackningsmaterial, kemiska produkter, plastfibrer och -textilier, byggmaterial, plast i jordbruket, däck och konstgräsplaner. Naturvårdsverket ska slutredovisa uppdraget senast den 15 juni 2017.

Gifffria och resurseffektiva kretslopp

Regeringen har gett Naturvårdsverket uppdraget att genomföra en utredning om gifffria och resurseffektiva kretslopp. Uppdraget redovisades 1 december 2016. Arbetet med gifffria och resurseffektiva kretslopp handlar framför allt om att öka återvinningen utan att det medför risker för miljön och människors hälsa på grund av spridning och exponering av farliga ämnen. I uppdraget ingick kartläggning av vilka avfallsströmmar som bör hanteras på särskilt sätt med hänsyn till innehåll av särskilt farliga ämnen och risk för exponering, att göra en analys av hur avfalls- och kemikalielagstiftningen i praktiken tillämpas för återvunna material samt att stärka tillsynsvägledningen.

Kartläggningen visar att särskilt farliga ämnen har påträffats i flera av de studerade avfallsströmmarna, att återvinning till nya användningsområden kan ge nya risker för exponering samt att några olika plastavfallsströmmar kräver särskild uppmärksamhet på grund av sitt innehåll av särskilt farliga ämnen. Halterna av särskilt farliga ämnen är, om de påträffas i återvunnet material, ofta många tiopotenser lägre än vad de kan vara i nyttillverkat material. Avsiktligt tillsatta särskilt farliga ämnen bedöms därför generellt medföra en större risk för skadlig exponering av människa och miljö än risken för exponering från återvunnet material.

Naturvårdsverket föreslår att avfallsförordningen får en ny bestämmelse om att företag som återvinner avfall, så att det upphör att vara avfall, ska föra anteckningar om detta. Förslaget ska se till att bedömningar om när avfall upphör att vara avfall görs och underlätta tillsynen av sådana bedömningar. Det finns också ett stort behov av vägledning om hur bedömningen om när avfall upphör att vara avfall ska gå till. Naturvårdsverket planerar att ta fram sådan vägledning. Naturvårdsverket lämnar inga förslag till förändrad hantering av avfallsströmmar men identifierar fyra avfallsströmmar som kräver särskild uppmärksamhet:

- PVC
- Plast från bilar
- Plast från elutrustning
- Återvunnet däckmaterial i konstgräsplaner

Reviderad nationell avfallsplan och program för förebyggande av avfall

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att utvärdera den nuvarande nationella avfallsplanen, som gäller för 2012-2017 samt att redovisa vilka åtgärder som utförts och vilka resultat det lett till. Även det avfallsförebyggande programmet ska utvärderas. Baserat på vad man kommer fram till ska ett förslag till reviderad nationell avfallsplan tas fram för 2018 till 2023. Målsättningen är att programmet för att förebygga avfall ska ingå i förslaget.

Den reviderade avfallsplanen ska omfatta samtliga avfallsströmmar och redogöra för alla relevanta mål och styrmedel. Det ska dessutom ingå en beskrivning av särskilt prioriterade områden som måste vidareutvecklas för att målen ska nås i förslaget. Det förslag som tas fram kommer att vara underlag för regeringens strategi för svensk avfallshantering för att nå generationsmålet, miljö kvalitetsmålen och relevanta etappmål. Uppdraget ska redovisas senast den 15 mars 2017.

Åtgärder för minskad nedskräpning

Naturvårdsverket redovisade den 27 oktober 2016 ett förslag att kommunens ansvar för renhållning utökas genom att även skada på växt- och djurliv och naturmiljön i övrigt ska undvikas i skälig utsträckning. Detta kommer troligtvis medföra ökade kostnader för kommunernas renhållning. Förslaget förväntas leda till att renhållningen i naturområden förbättras.

Idag finns det en osäkerhet kring gränsdragningen för när kommuner respektive fastighetsägare eller andra aktörer är ansvariga för att städa på en allemansrättsligt tillgänglig plats som ligger utanför detaljplanelagt område. Därför föreslår naturvårdsverket att ansvaret förstärks. Naturvårdsverket anser även att en total översyn av gaturenhållningslagen bör göras eftersom den är föråldrad och otillräcklig.

Hantering av textilier

Naturvårdsverket har på uppdrag av regeringen tagit fram ett förslag för att förbättra hanteringen av textilier. Uppdraget redovisades den 26 september 2016 och innehåller förslag till åtgärder och styrmedel som riktar sig till alla delar av textilhanteringen, från produktion till konsumtion och avfallshantering. Förslaget innehåller bl.a. lagkrav på utsortering av textilavfall, stöd till utveckling av hållbara affärsmodeller för små och medelstora företag inom textil- och modebranschen, mer återanvändning och materialåtervinning av textil inom offentlig verksamhet och informationsinsatser till konsumenter.

Utredningen ger även förslag på mål för hantering av textilavfall, antingen som en del i miljömålssystemet eller i en ny förordning om producentansvar. Exempel på mål är att mängden textilavfall i restavfallet ska minska med 60 % till år 2025 jämfört med 2015.

Hållbar återföring av fosfor

I redovisningen, år 2013, av regeringsuppdraget presenterades en kartläggning av fosforresurser, en kartläggning av innehållet av oönskade ämnen i olika fosforkällor, en bedömning av potential för hållbar återföring av fosfor, ett förslag till författningskrav och ett förslag till etappmål för hållbar återföring av fosfor. Inget beslut har ännu fattats.

Naturvårdsverket förslög ett etappmål till miljömålssystemet som syftar till att stimulera en ökad resurshushållning och återföring av växtnäringsämnen som är fria från oönskade ämnen. Förslaget lyder:

”Kretsloppen av växtnäringsämnen ska vara resurseffektiva och så långt som möjligt fria från oönskade ämnen. Tillförsel och bortförsel av växtnäringsämnen bör balansera i skog och jordbruk. Avloppssystemen bör utvecklas så att en hållbar återföring av växtnäringsämnen underlättas.” Det föreslogs även fyra detaljerade mål.

3 MILJÖMÅL INOM EU

Styrmedel och åtgärder på avfallsområdet utvecklas idag i många fall gemensamt inom EU. Målsättningar och strategier på övergripande europeisk nivå är av stor betydelse eftersom det finns direkta kopplingar till den svenska miljöpolitiken.

I EU:s avfallsdirektiv (2008/98/EG) anges bland annat följande mål för medlemsländerna:

- Till år 2020 ska 50 % av summan av papper, glas, metall och plast i avfall från hushåll och liknande avfall återanvändas eller återvinnas.

- Till år 2020 ska 70 % av bygg- och rivningsavfall återanvändas eller återvinnas.

EU antog i december 2008 ett omfattande energi- och klimatpaket med mål för år 2020. Fram till år 2020 ska:

- Utsläppen av växthusgaser minska med 20 %, jämfört med år 1990.
- Energikonsumtionen minska med 20 %.
- 20 % av energin komma från förnyelsebara energikällor.
- Minst 10 % av fordonsbränslen komma från förnyelsebara energikällor.

4 NATIONELLA MÅL

I det följande redogörs kortfattat för de övergripande mål som finns på nationell nivå och som berör avfallsområdet.

4.1 MILJÖKVALITETSMÅL

Det svenska miljömålssystemet består av ett generationsmål, 24 etappmål och 16 miljö kvalitetsmål. Riksdagens miljö kvalitetsmål ska styra all verksamhet i Sverige mot en hållbar utveckling för att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer en god och hälsosam livsmiljö.

Målen vilar på fem grundläggande värden som syftar till att:

- främja människors hälsa.
- värna om den biologiska mångfalden och naturmiljön.
- ta tillvara kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena.
- bevara ekosystemets långsiktiga produktionsförmåga.
- trygga en god hushållning med naturresurserna.

Miljö påverkan från avfallshanteringen berör främst miljö kvalitetsmålen:

- God bebyggd miljö
- Begränsad klimatpåverkan
- Giffri miljö

Etappmålen inom avfallsområdet är:

- Etappmålet om ökad resurshushållning i livsmedelskedjan innebär att insatser ska vidtas senast 2018 så att resurshushållningen i livsmedelskedjan ökar genom att minst 50 procent av matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger sorteras ut och behandlas biologiskt så att växtnäring tas tillvara, där minst 40 procent behandlas, så att även energi tas tillvara.
- Etappmålet om byggnads- och rivningsavfall innebär att insatser ska vidtas senast 2020 så att förberedandet för återanvändning, materialåtervinning och annat materialutnyttjande av icke-farligt byggnads- och rivningsavfall är minst 70 viktprocent.

Ett av de tidigare delmålen till miljö kvalitetsmålen berörde återföring av näringsämnen från avlopp och bedöms fortfarande vara aktuellt i avvaktan på att ett eventuellt nytt mål som berör denna fråga beslutas. Naturvårdsverket har tidigare, i

redovisning av regeringsuppdrag om hållbar återföring av fosfor, föreslagit nya mål, se kapitel **Fel! Hittar inte referenskälla..** Senast beslutade delmål lyder:

- År 2015 tas minst 60 procent av fosforföreningarna i avlopp tillvara och återförs till produktiv mark, varav minst hälften återförs till åkermark.

Etappmålet till begränsad klimatpåverkan lyder: ” Utsläppen för Sverige år 2020 bör vara 40 procent lägre än utsläppen år 1990 och gäller för de verksamheter som inte omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter. Det här innebär att utsläppen av växthusgaser år 2020 ska vara cirka 20 miljoner ton koldioxidekvivalenter lägre för den icke handlande sektorn i förhållande till 1990 års nivå. Minskningen sker genom utsläppsreduktioner i Sverige och i form av investeringar i andra EU-länder eller flexibla mekanismer som mekanismen för ren utveckling.

Fram till 2010 fanns regionalt anpassade delmål i Södermanland. Vid slutuppföljningen av dessa beslutade länsstyrelsen att avsluta de regionala miljömålen. Nu gäller istället de nationella miljö kvalitetsmålen med preciseringar som regionala miljömål.

4.2 SVERIGES PROGRAM FÖR ATT FÖREBYGGA AVFALL 2014–2017 OCH AVFALLSPLAN

Enligt EUs avfallsdirektiv (2008/98/EG) ska alla medlemsländer ha ett avfallsförebyggande program. Naturvårdsverket ska enligt avfallsförordningen ta fram detta. Naturvårdsverket följer upp programmet och kommer ta fram ett nytt program och en ny avfallsplan senast år 2018, se kapitel 2.

I programmet finns det 8 inriktningsmål och 167 åtgärder. Inriktningsmålen i programmet ska bidra till att de svenska miljömålen uppfylls och kompletterar etappmålen.

Programmet innehåller fyra fokusområden. Dessa är mat, textil, elektronik och byggande och rivning. Dessa har valts ut eftersom det blir mycket matavfall samt bygg- och rivningsavfall i Sverige. Dessa avfallsslag orsakar stora samlade utsläpp av klimatgaser från utvinning, produktion och avfallshantering. För varje tillverkat kilo elektronik och textil är klimatbelastningen också hög. Det används dessutom stora mängder farliga ämnen vid produktionen, ämnen som ofta även finns i de slutliga produkterna och varorna. En annan anledning till att fokusera på mat och textilier är att många avfallsförebyggande aktiviteter är på gång inom dessa områden och det bedöms vara viktigt att stödja aktiviteterna för att få stor effekt av insatserna.

Naturvårdsverket har på uppdrag av regeringen tagit fram ” Från avfallshantering till resurshushållning - Sveriges avfallsplan 2012-2017”. Planen innehåller mål och åtgärder för fem prioriterade områden. Den innehåller också exempel på vad vi behöver göra för att nå ett mer resurseffektivt samhälle med utgångspunkt från miljömålen och EU:s avfallshierarki.

Det övergripande syftet i avfallsplanen är att miljöpåverkan från avfallshanteringen ska minska och bidra till att uppfylla miljö kvalitetsmålen. Planens prioriterade områden är:

- Avfall i Bygg- och anläggningssektorn
- Hushållens avfall

- Resurshushållning i livsmedelskedjan
- Avfallsbehandling
- Illegal export av avfall till andra länder

5 EU:S DIREKTIV OCH FÖRORDNINGAR

Till grund för den nationella lagstiftningen finns bland annat EU:s avfallsdirektiv, som anger ramarna för medlemsländernas avfallshantering. Ett EG-direktiv föreskriver vilket resultat medlemsländerna ska uppnå, men lämnar till de enskilda länderna att avgöra hur det ska uppnås och hur den egna lagstiftningen behöver anpassas.

Det finns flera direktiv från EU som kan påverka avfallshanteringen på olika sätt och det viktigaste är ramdirektivet om avfall. I denna finns bland annat avfallshierarkin, som nämns i kapitel 2.1 och uttryckliga krav på medlemsstaterna att främja återanvändning och materialåtervinning. Ett steg i detta arbete är regeringens pågående utredningar om delningsekonomi och om hur återanvändningen ska öka, se kapitel 2.2.

För att betona avfallshierarkin ytterligare finns det krav i ramdirektivet på medlemsstaterna att ta fram nationella program för förebyggande av avfall, se kapitel 4.2. Naturvårdsverket har beslutat om program för förebyggande av avfall och har påbörjat nästa program som kommer att ingå i den nya nationella avfallsplanen som ska tas fram för perioden 2018-2023, se kapitel 2.2.

Andra EG-direktiv som påverkar den nationella lagstiftningen om avfallshantering är:

- EG-direktivet om deponering beslutades i april 1999 och bestämmelserna har införlivats i svensk lagstiftning i form av förordning om deponering av avfall och Naturvårdsverkets föreskrifter om deponering, som i stort följer EU:s deponeringsdirektiv.
- EG-direktivet om förbränning av avfall beslutades år 2000 och har införlivats i svensk lagstiftning i form av bland annat förordningen om avfallsförbränning och Naturvårdsverkets föreskrifter om avfallsförbränning.
- EG-direktiv om förpackningar beslutades 1994 och har införlivats i svensk lagstiftning i form av bland annat förordning om producentansvar för förpackningar.
- EG-direktivet om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter beslutades 2003 och har införlivats i svensk lagstiftning i form av bland annat förordning om producentansvar för batterier samt producentansvar för elutrustning.

Avfallsplaneringen påverkas utöver ovanstående direktiv av direktiv om miljökonsekvensbeskrivning för planer och program, vilket är inarbetat i den svenska miljöbalken och förordningen om miljökonsekvensbeskrivning.

De enda EG-förordningarna som hittills finns beslutade och som reglerar avfallshanteringen är EG-förordningen om avfallsstatistik samt EG-förordningar som reglerar transporter av avfall, inklusive export av avfall. Det finns dock angränsande EG-förordningar som berör vissa delar av avfallshanteringen, till exempel EG-förordning om säker förvaring av kvicksilver.

6 NATIONELLA LAGAR OCH FÖRORDNINGAR

6.1 ALLMÄNT

Det finns ett flertal lagar och förordningar som berör avfallshantering. De lagar som styr den kommunala avfallshantering och hanteringen av hushållsavfall är framförallt miljöbalken med tillhörande förordningar, bl.a. avfallsförordningen och förordningarna om producentansvar. Anläggningsägare berörs dessutom av bl.a. förordningen om deponering av avfall och förordningen om avfallsförbränning.

Avfallsplaneringen styrs av Naturvårdsverkets föreskrifter om innehåll i kommunal avfallsplan. I dessa föreskrifter finns angivet bland annat att avfallsplanen ska innehålla mål för och beskrivning av hanteringen av både avfall som kommunen ansvarar för och sådant avfall som kommunen inte ansvarar för. Nyköpings och Oxelösunds nya avfallsplan bedöms uppfylla de nya föreskrifterna (NFS 2017:2) som börjar gälla 1 maj 2017.

Insamling av matavfall och biologisk behandling med syfte att återföra mullämnen och näringsämnen till åkermark påverkas även av lagstiftning för skydd av mark och minskad risk för smittspridning till djur och människor.

Tillsynen enligt miljöbalken utövas av kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd eller motsvarande, eller av länsstyrelsen. När det gäller avfallsfrågor är naturvårdsverket en central myndighet.

Annan lagstiftning påverkar också avfallshantering än ovan nämnda miljöbalk med tillhörande förordningar, till exempel

- Plan- och bygglagen, PBL, där det bland annat ställs krav på kommunala översiktsplaner och att hänsyn tas till var nuvarande och framtida avfallsanläggningar samt nedlagda avfallsupplag finns. I PBL finns särskilda bestämmelser om rivning. När en fastighet rivs ska en rivningsplan göras för att redovisa hur rivningsmaterial ska tas om hand och farligt avfall ska särskilt beaktas.
- Arbetsmiljölagen och tillhörande förordningar och föreskrifter. Det är viktigt att arbetsmiljöfrågorna ingår som en naturlig del i avfallsarbetet.
- Lagen om transport av farligt gods med tillhörande förordning och Räddningsverkets föreskrifter reglerar bland annat transporter av farligt avfall.
- Lagen om offentlig upphandling.

6.2 MILJÖBALKEN

Den övergripande lagstiftningen är miljöbalken som trädde i kraft 1 januari 1999. I balkens andra kapitel finns de s.k. allmänna hänsynsreglerna som gäller för alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd. Regler om avfall och producentansvar finns främst i miljöbalkens kapitel 15 och i olika förordningar utfärdade med stöd av balken.

Miljöbalkens kapitel 15 handlar om avfall och producentansvar. Utgångspunkten är att avfall ska hanteras på ett sådant sätt att det inte uppkommer olägenhet ur hälso- eller miljöskyddssynpunkt. Kommunen ansvarar för transport och behandling av hushållsavfall. I kapitel 15 finns också bestämmelsen att det är förbjudet att skräpa ner i naturen eller på annan plats dit allmänheten har insyn.

Kravet på en kommunal renhållningsordning med avfallsplan finns i miljöbalken kapitel 15. Varje kommun ska ha en renhållningsordning som ska innehålla kommunens föreskrifter om avfallshantering och en avfallsplan. Avfallsplanen ska innehålla uppgifter om avfall som uppkommer inom kommunen och åtgärder för att minska mängden avfall och dess farlighet. Renhållningsordningen innehåller de bestämmelser som styr avfallshanteringen i kommunen och den ska antas av kommunfullmäktige.

Avfallshierarkin har på ett tydligare sätt förts in i miljöbalken under år 2016. Detta har skett dels genom att införa en skyldighet i 2 kap. 5 § om att vidta avfallsförebyggande åtgärder och dels genom att i 15 kap. 10 § ange den prioritetsordning som ska gälla vid behandling av avfall. Ändringarna trädde i kraft den 2 augusti 2016.

6.3 AVFALLSFÖRORDNINGEN

I avfallsförordningen (SFS 2011:927) finns bestämmelser om hantering av avfall och vad som är avfall. Det finns även regler om kommunal renhållningsordning med föreskrifter och avfallsplan, exempelvis bestämmelse om att innehållet i avfallsplanen ska ses över vart fjärde år.

Avfallsförordningen reglerar även hanteringen av farligt avfall. Här finns en förteckning över olika typer av avfall. I avfallsförordningen finns också bestämmelser om tillståndsplikt för transport av avfall, och om uppgiftsskyldighet för den som ger upphov till eller yrkesmässigt transporterar annat avfall än hushållsavfall.

6.4 MILJÖBEDÖMNING AV PLANER OCH PROGRAM

Enligt miljöbalken (6 kap) samt förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar (SFS 1998:905) ska en avfallsplan miljöbedömas. Det är främst den betydande miljöpåverkan som genomförande av planen kan antas medföra som ska identifieras, beskrivas och bedömas.

6.5 FÖRORDNINGAR OM PRODUCENTANSVAR

För vissa avfallsslag har producenterna ansvar för insamling och omhändertagande. De som är aktuella nu är:

- Förordningarna om producentansvar för förpackningar (SFS 2014:1073),
- Förordningen om producentansvar för returpapper (SFS 2014:1074)
- Förordningen om producentansvar för däck (SFS 1994:1236)
- Förordningen om producentansvar för bilar (SFS 2007:185)
- Förordningen om producentansvar för glödlampor och vissa belysningsarmaturer (SFS 2000:208)
- Förordningen om producentansvar för elutrustning (SFS 2014:1075)
- Förordningen om producentansvar för batterier (SFS 2008:834)
- Förordningen om producentansvar för läkemedel (2009:1031)
- Förordningen om producentansvar för vissa radioaktiva produkter och herrelösa strålkällor (SFS 2007:193).

Det finns också frivilliga åtaganden för bygg- och rivningsavfall samt lantbruksplast.

Regeringen utreder frågan om samlingsansvar för förpackningar och returpapper. I mars 2016 överlämnade regeringens utredare sitt utkast till rapport om hur ett kommunalt samlingsansvar för förpackningar och returpapper ska kunna utformas, se kapitel 2.2.

6.6 FÖRESKRIFTER OM KOMMUNALA AVFALLSPANER OM FÖREBYGGANDE OCH HANTERING AV AVFALL

Naturvårdsverkets har reviderat föreskrifterna om kommunala avfallsplaner och de börjar gälla 1 maj 2017. En vägledning ska också tas fram. Med de nya föreskrifterna vill Naturvårdsverket att kommunerna ska lägga mer fokus på att ta fram mål och åtgärder för att förebygga och hantera avfall, och mindre tid på att beskriva nuläget. Mål och åtgärder ska utgå från de nationella miljökvalitetsmålen, etappmålen samt andra relevanta mål, strategier och planer. Mål och åtgärder för nedskräpning ska finnas.

För avfall som kommunen ansvarar för ska planen innehålla mål och åtgärder för att förebygga och hantera avfallet. Det omfattar både hushållsavfall och avfall som uppkommer i kommunens egna verksamheter. Planen ska även innehålla mål och åtgärder för avfall som kommunen inte ansvarar för, i den utsträckning som kommunen kan påverka detta.

Planen ska beskriva de åtgärder som kommunen planerar att vidta för att uppnå de uppsatta målen samt hur målen kommer att följas upp. Planen ska även beskriva vilka styrmedel man planerar att använda för att implementera mål och åtgärder.

6.7 FÖRORDNING (SFS 2001:512) OCH FÖRESKRIFTER (NFS 2004:10 MED ÄNDRINGSFÖRESKRIFTER) OM DEPONERING OCH MOTTAGNING AV AVFALL

Här anges bland annat att utsorterat brännbart avfall inte får deponeras efter den 1 januari 2002 samt att organiskt avfall inte får deponeras efter den 1 januari 2005.

Tillkomsten av förordningen har gjort att kraven avsevärt skärpts på såväl befintliga som kommande deponier. Samtliga deponier ska ha uppnått en enhetlig standard senast 2008. Bestämmelserna i förordningen avser framför allt krav på bottenkonstruktioner, sluttäckningskonstruktioner, provtagning och kontroller.

6.8 FÖRESKRIFTER OCH ALLMÄNNA RÅD OM HANTERING AV BRÄNNBART OCH ORGANISKT AVFALL (NFS 2004:4)

Föreskrifterna (NFS 2004:4) innehåller bestämmelser om sortering av brännbart avfall, undantag från kravet att brännbart avfall ska förvaras och transporteras bort skilt från annat avfall, undantag från förbudet mot deponering av utsorterat brännbart avfall och organiskt avfall samt bestämmelser om dispens för deponering av utsorterat brännbart avfall och organiskt avfall.

I föreskrifterna om hantering av brännbart avfall finns regler för hur sorteringen ska gå till. Det ska erbjudas en möjlighet i varje kommun den som ger upphov till hushållsavfall att sortera avfallet. Särskilt angeläget är detta ifråga om det farliga avfallet.

Enligt föreskrifterna har den som ger upphov till annat avfall än hushållsavfall (d.v.s. verksamhetsavfall) skyldighet att sortera sitt avfall.

6.9 ÖVRIGA LAGAR OCH FÖRORDNINGAR AV BETYDELSE FÖR AVFALLSHANTERINGEN

Avfallshanteringen påverkas även av annan lagstiftning än ovan nämnda miljöbalk med tillhörande förordningar, till exempel

- Plan- och bygglagen, PBL, där det bland annat ställs krav på kommunala översiktsplaner och att hänsyn tas till var nuvarande och framtida avfallsanläggningar samt nedlagda avfallsupplag finns. I PBL finns särskilda bestämmelser om rivning. När en fastighet rivs ska en rivningsplan göras för att redovisa hur rivningsmaterial ska tas om hand, och farligt avfall ska särskilt beaktas.
- Arbetsmiljölagen och tillhörande förordningar och föreskrifter. Det är viktigt att arbetsmiljöfrågorna ingår som en naturlig del i avfallsarbetet.
- Lagen om transport av farligt gods med tillhörande förordning och Räddningsverkets föreskrifter reglerar bland annat transporter av farligt avfall.
- Lagen om offentlig upphandling.